

Ebre

Treballs arqueològics. La campanya d'excavacions d'enguany al jaciment ha permès delimitar una muralla, un fossat militar i la porta d'entrada ibèrica al poblat

Visita al jaciment del coll del Moro de Gandesa, ahir al matí.
FOTO: JOAN REVILLAS

El coll del Moro, punt estratègic de control del territori

ANTON MONNER
GANDESA

Sota la direcció dels arqueòlegs Rafel Jornet i Carme Belarte, i patrocinat pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat, la Universitat de Barcelona, l'Institut Català d'Arqueologia i l'Ajuntament de Gandesa, s'està excavant la zona sud, al costat del Castell, on s'hi ha trobat l'entrada del recinte emmurallat del coll del Moro de Gandesa, i destriat entre dos períodes diferents, l'ibèric i el romà, amb les diferències constructives de cada època i catalogat com un element patrimonial i històric de primer ordre.

Aquesta excavació i la dels anys anteriors permeten reinterpretar

l'evolució estructural de la societat ibèrica de la zona del curs inferior de l'Ebre. Es tracta d'un poblat ben important, situat a un promontori amb un 'castellum' defensiu, des d'on es domina un territori de més de 200 quilòmetres quadrats i situat estratègicament com el pas natural entre Tortosa, la Terra Alta i l'Aragó. Sembla, doncs, que es tractava d'una població de caràcter urbà dirigida per un cabdill ibèric aristocràtic, des d'on es comandaven els assentaments més petits situats dins la zona. La seva població principal eren pagesos, recol·lectors forestals, caçadors i pastors però també existien famílies dedicades al comerç i a la indústria, havent-hi trobat restes manufac-

tureres, com són la del vi o la del lli, i també altres oficis de menestralia com ferrers, fusters i constructors.

Més de tres hectàrees

El poblat té una extensió de gairebé tres hectàrees i mitja, sembla per l'excavat durant les darreres campanyes. Les dependències senyorials estaven ubicades al costat del castellet o torre de defensa que sobresortia emergent per sobre del reducte urbà i podia dividir qualsevol moviment a l'extens territori. Sembla que la funció principal d'aquesta torre, durant el període del Primer Ferro i l'Ibèric Ple, o sigui des del segle VII a.C., era de vigia i el control de la zona però a partir del segle

IV a.C. l'indret es va convertir en una entitat poblacional major i de caràcter urbà que arribà a la seva plenitud a les darreries del segle III a.C. Per les senyals de cendra a diferents capes excavades sembla que fou cremada durant la Segona Guerra Púnica entre romans i cartaginesos i és probable que el general romà Cató la incendiés i desallotgés els seus habitants, així com també els dels petits poblats del territori. D'aquest fet hi resten evidències per la presència de ceràmica campaniana entre les cendres. I així la toponímia ens ha deixat via oral, durant més de 2.000 anys, el nom de Cendroses -terra cremada- a la partida de terra que queda davall mateix del poblat de cara a la població de Bot, on s'han realitzat petites prospeccions que així ho acrediten. L'objectiu dels romans era agrupar els habitants disgregats en els diferents nuclis pel seu millor control a la planura de Gandesa on hi va construir una gran caserna que dominava tot el sud de l'Ebre, entre Casp, Móra i Xerta.

No obstant això, resten evidències que el coll del Moro i sobretot a la zona de la torre es va repoblar en temps dels romans aprofitant part de les seves construccions i dipòsits d'aigua situats a la zona, per nodrir les necessitats dels habitants i dels animals. I així s'hi va efectuar una important remodelació pujant un gran edifici

entorn a un espai central obert on s'hi va habilitar una segona cisterna. Durant aquesta excavació s'ha trobat la porta d'entrada a l'edifici esmentat aprofitant l'antiga però canviant la seva estructura adaptada a les noves necessitats. Aquesta edificació coincideix plenament als edificis de l'època romana-republicana que disposen d'espais oberts quadrangulars de dimensions variables, delimitats per altres construccions als quatre costats, amb les cisternes al mig. L'ocupació va durar fins la segona meitat del segle I, com així queda constància per la ceràmica que s'hi ha trobat.

Sembla que s'abandonà definitivament en l'època imperial que podria ser a finals del segle II quan el seu caràcter defensiu i de vigia territorial va deixar de tenir objecte. Coincideix que a partir d'aquesta època ja s'anaren construint vil·les romanes que segons explica Rafel Jornet ja en tenen algunes d'elles localitzades, a la planura i a poca distància del poblat excavat.

Durant aquesta campanya arqueològica s'ha esmerçat l'esforç en descobrir la porta d'accés ibèrica abans esmentada, que quedava totalment enrunada per les pedres despreses de l'edifici romà de la darrera època. Aquesta entrada té una alçada superior als 3 metres.

Així mateix, s'han excavat i descobert els murs que separaven la muralla i que rodejaven la torre per la zona nord de la mateixa, amb un gran fossat que l'envoltava d'uns 18 metres, encara per determinar. Les pedres que es van trobar dins els enderrocs es que-

Entre el 21 de juny i el 9 de juliol s'ha fet la vuitena campanya d'excavació al jaciment

den disposades per tal que en properes campanyes es puguin refer els murs i poder-se aprofitar i ensenyar la importància històrica que tingué aquest poblat del coll del Moro.

Tot plegat, conjuntament amb les diferents necròpolis situades a l'est i oest del poblat, seguint els punts alts transversals al mateix, la del Calar, la del Teuler i la de les Maries, poden representar un atractiu turístic de la zona. L'alcalde de Gandesa, Carles Luz, s'hi ha referit com una excavació molt positiva per la Terra Alta i per Catalunya. Així, remarca que es necessiten recursos per allargar les campanyes i poder refer algunes edificacions com a atracció turística.